

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě rozhodl samosoudkyní JUDr. Zorou Šmolkovou ve věci

žalobkyně: Bc. I. Č.

proti
žalované: Ministerstvo práce a sociálních věcí
sídlem Na Poříčním právu 376/1, 128 01 Praha 2

za účasti: J. Č.

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 3. 3. 2022, č. j. MPSV-2022/41453-923, ve věci
příspěvku na pěstounskou péči

takto:

I. Žaloba se **zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

III. Osoba zúčastněná na řízení **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Žalobní námitky:

1. Žalobou doručenou zdejšímu soudu dne 30. 3. 2022 se žalobkyně domáhala zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 3. 3. 2022, č. j. MPSV-2022/41453-923 (dále jen „napadené rozhodnutí“), kterým bylo zamítnuto odvolání a potvrzeno rozhodnutí Úřadu práce České republiky (dále jen „úřad práce“) ze dne 27. 1. 2022, jímž jí byl od 1. 1. 2022 přiznán příspěvek na pěstounskou péči.
2. Žalobkyně nesouhlasila s posouzením jí vykonávané péče jako nezprostředkované. S dětmi, které v péči má, ji nepojí žádná vztahová ani příbuzenská vazba. Děti byly dříve v ústavní výchově. Rodiče neměli možnost o děti pečovat osobně, souhlasili s prodloužením ústavní výchovy a nebyl podán žádný návrh na jejich převzetí do pěstounské péče. Umístění tří dětí jiného etnika do pěstounské péče je obtížné, což potvrdil i krajský úřad. Žalobkyně je poznala v dětském domově, kde pracovala jako vychovatelka, a o jejich převzetí měla zájem. Tím, že žalovaný a úřad práce posoudili péči jako nezprostředkovanou, nemá nárok na odměnu pěstouna, ale jen na příspěvek při pěstounské péči, což již není posuzováno jako odměna ze závislé činnosti a žalobkyně není pojištěna zdravotně a sociálně. Situaci vnímá jako nespravedlnost a zákonná úprava je podle ní diskriminační. K dětem nemá žádnou rodinnou či jinou vazbu, poskytuje jim nadstandardní službu a připravuje je řádně do života. Podle žalobkyně by nemělo být rozhodující, zda to byl krajský úřad, kdo sám děti do její péče vybral.
3. Manžel žalobkyně – osoba zúčastněná na řízení – s žalobní argumentací zcela souhlasil.
4. Žalovaný odkázal na napadené rozhodnutí a uvedl, že rozhodnutí je podle něj zákonné, neboť reflektuje novelizaci zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „zákon OSPOD“), účinnou od 1. 1. 2022, která zavedla rozlišení mezi zprostředkovanou pěstounskou péčí, při které vzniká nárok na odměnu pěstouna, a péčí nezprostředkovanou, při které má pěstoun nárok na sociální dávku příspěvek při pěstounské péči.

Posouzení krajským soudem:

5. Krajský soud poté co zjistil, že žalobní návrh je věcně projednatelný, přezkoumal napadené rozhodnutí v souladu s ustanovením § 75 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), v mezích žalobních bodů, přičemž vycházel ze skutkového a právního stavu v době rozhodování žalované, tedy ke dni 3. 3. 2022 (ustanovení § 75 odst. 1 s. ř. s.). Ve věci rozhodl bez jednání, neboť s tím souhlasili oba účastníci řízení (§ 51 s. ř. s.).
6. Z připojeného správního spisu krajský soud zjistil, že žalobkyně v roce 2013 pracovala v Dětském domově Srdce v Rýmařově jako vychovatelka. Zde byly v ústavní výchově tři tehdy nezletilé děti, kterým žalobkyně poté, co je blíže poznala, chtěla poskytnout pěstounskou péči. V srpnu 2014 požádala spolu s manželem o zařazení do pěstounské péče, ale protože chtěli svěřit do péče konkrétní děti, neprošli celou přípravou a posouzením, jako ostatní uchazeči, ale pouze psychologickou přípravou v Centru psychologické pomoci. Svou žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny vzali zpět. Dne 24. 3. 2015 rozhodl Okresní soud v Karviné o svěření těchto tří dětí do pěstounské péče žalobkyně a jejího manžela. V rozsudku mj. konstatoval, že děti jsou vhodné pro

náhradní rodinnou péči, avšak není možné pro všechny tři najít náhradní rodinu, žalobkyně a její manžel jsou osobami vhodnými pro pěstounskou péči, mají vytvořeno stabilní zázemí a splňují všechny podmínky stanovené zákonem pro výkon pěstounské péče.

7. Žalobkyně pobírala do 31. 12. 2021 odměnu pěstouna na základě žádosti z 5. 5. 2015. Dne 28. 1. 2022 jí úřad práce sdělil, že podle ustanovení § 47i odst. 1 zákona OSPOD tato dávka zanikla k 1. 1. 2022, protože nepečuje alespoň o jedno nezletilé dítě svěřené do zprostředkované pěstounské péče, a poučil ji o možnosti podat žádost o příspěvek při pěstounské péči, pokud pečuje o děti svěřené do nezprostředkované péče.
8. O příspěvek při pěstounské péči žalobkyně požádala již dne 4. 1. 2022. Její žádosti bylo vyhověno a příspěvek jí byl přiznán úřadem práce dne 27. 1. 2022. Proti rozhodnutí podala žalobkyně odvolání. Nesouhlasila s tím, že jde v jejím případě o nezprostředkovanou péči, protože k dětem nemá žádné rodinné vazby. K dětem přilnula v době, kdy byly umístěny v dětském domově. Má za to, že je vhodnější, aby do péče byly svěřeny děti, ke kterým budoucí pěstouni mají vztah, než když je „vybere úřad“. V takovém případě se stává, že se děti vrací zpět do ústavní výchovy, což má neblahý vliv na jejich psychiku. Zákonnou úpravu proto vnímá jako nespravedlivou, když s příspěvkem není spojeno sociální a zdravotní pojištění, čímž je sociálně vyloučená.
9. O odvolání rozhodl žalovaný nyní napadeným rozhodnutím, ve kterém odkázal na zákonnou úpravu, která neumožňuje jiný výklad.

Posouzení žalobních námitek:

10. Dávky v pěstounské péči upravuje § 47e a násl. zákona OSPOD. Úprava doznala změny od 1. 1. 2022 novelizací provedenou zákonem č. 363/2021 Sb., který změnil okruh dávek tak, že nově zavedl příspěvek při pěstounské péči a nově definoval podmínky pro dávku odměna pěstouna, a to v návaznosti na rozlišení pěstounské péče jako zprostředkované a nezprostředkované.
11. Podle § 47ja odst. 1 zákona OSPOD, ve znění od 1. 1. 2022, *nárok na příspěvek při pěstounské péči má osoba pečující poskytující dítěti nezprostředkovanou pěstounskou péči.*
12. Definici pěstounské péče zprostředkované a nezprostředkované obsahuje ustanovení § 47a odst. 1 zákona OSPOD takto:

Pro účely části páté se považuje za

a) pěstounskou péči osobní péče poskytovaná osobou pečující,

b) zprostředkovanou pěstounskou péči

1. pěstounská péče poskytovaná dítěti osobou pečující po doručení oznámení o vhodnosti této osoby stát se pěstounem tohoto dítěte podle § 24 odst. 2 písm. a) a odst. 3,

2. pěstounská péče na přechodnou dobu,

3. pěstounská péče poskytovaná sourozenci dítěte svěřeného do pěstounské péče podle bodu 1, je-li poskytována toutéž osobou pečující,

c) nezprostředkovanou pěstounskou péči pěstounská péče, která není zprostředkovanou pěstounskou péčí podle písmene b).

13. Jak vyplývá ze správního spisu, žalobkyně není pěstounkou na přechodnou dobu, ani jí nebylo doručeno oznámení o vhodnosti stát se pěstounem podle § 24 odst. 1 písm. a) a odst. 3 zákona OSPOD, ani neposkytuje pěstounskou péči sourozenci dítěte, u kterého je splněna některá z těchto podmínek. Skutečnosti, které předcházely rozhodnutí o svěřeni dětí do její pěstounské péče, nejsou mezi účastníky sporné a žalobkyně netvrdí, že by naplnila některý z předpokladů bodu 1, 2 či 3 citovaného § 47a. Žalobkyně proto nesplňuje podmínky zprostředkované pěstounské péče a její pěstounská péče je péčí nezprostředkovanou podle písm. c) citovaného ustanovení, které se vztahuje na všechny situace, nespádající pod body 1, 2 a 3. Žalovaný a úřad práce proto nepochybili ve svém závěru o tom, že žalobkyně poskytuje péči nezprostředkovanou.
14. Pro posouzení otázky, zda jde o péči zprostředkovanou či nezprostředkovanou, není relevantní, že žalobkyně nemá k dětem, jež má ve své pěstounské péči, žádný rodinný ani blízký vztah, neboť zákonodárce toto kritérium pro rozlišení mezi nimi nezahrnul.
15. Kritérium příbuzenského vztahu k dítěti, resp. vztah osoby blízké k rodině dítěte a dítěti, byl a je relevantní pouze pro účely zprostředkování pěstounské péče orgány sociálně právní ochrany podle § 20 odst. 3 zákona OSPOD, podle kterého *zprostředkování pěstounské péče se neprovádí v případě, podala-li návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče fyzická osoba dítěti příbuzná nebo fyzická osoba blízká dítěti nebo jeho rodině*. Z uvedeného vyplývá, že v případě existence příbuzenského vztahu nebo vztahu osoby blízké nemůže být pěstounská péče považována za zprostředkovanou, protože k jejímu zprostředkování předvídaným postupem nedojde. Vyloučení zprostředkování pěstounské péče v případě příbuzenského nebo blízkého vztahu však neznamená, že pěstounská péče k nepřibuznému dítěti bude vždy péčí zprostředkovanou.
16. Ačkoliv rozlišení mezi zprostředkovanou a nezprostředkovanou pěstounskou péčí je dlouhodobé, když ustanovení § 20 zákona OSPOD je účinné již od 1. 4. 2000, poskytování odlišných dávek pěstounské péče každému z těchto druhů pěstounské péče je novinkou, vyplývající z novely č. 363/2021 Sb.
17. Jak vyplývá z odůvodnění vzniku nové dávky příspěvku při pěstounské péči, poskytovaného při nezprostředkované péči, a nové definici podmínek pro vznik nároku na odměnu pěstouna, motivem bylo odstranění nejednotnosti výkladu „*okolnosti zvláštního zřetele hodné*“, které podle původní úpravy umožňovaly přiznat odměnu i pěstounům v příbuzenském poměru k dítěti, kteří zásadně na tuto dávku nárok neměli. Podle původního § 47j odst. 3 zákona OSPOD, tedy ve znění do 31. 12. 2021, totiž náležela odměna pěstouna *osobě pečující nebo osobě v evidenci, která je rodičem nebo prarodičem otce nebo matky svěřeného dítěte, pouze v případech hodných zvláštního zřetele, zejména s ohledem na sociální a majetkové poměry osoby pečující nebo osoby v evidenci a jejich rodiny a s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu dítěte* (podtrhl krajský soud). Toto rozlišení se podle odůvodnění novelizace ukázalo „*jako nefunkční a administrativně zatěžující mechanismus, přistupuje se k němu napříč republikou velice různorodě* (...)“. Uvedené zjištění vedlo zákonodárce k přijetí nové úpravy: „*Nutno ovšem říci, že pokud by došlo k úplnému odnětí odměny pěstouna u příbuzenské (resp. nezprostředkované) pěstounské péče ve všech případech, případně k jejímu podstatnému snížení, mnoho příbuzných, a zejména prarodičů a praprarodičů, by finančně péči o své vnuky/vnučky a pravnuky/pravnučky nezvládlo a děti by*

skončily v ústavních zařízeních, což je varianta pro děti obecně jednak horší a rovněž podstatně dražší... Z tohoto důvodu je navrhována pro nezprostředkované pěstouny a osobně pečující poručníky místo odměny pěstouna nová dávka "příspěvek při pěstounské péči", která nemá charakter odměny za službu cizímu dítěti, není zdaňována a zpojistňována jako odměna pěstouna u zprostředkovaných pěstounů, ale jde o jednoduchou příjmově netestovanou nepojistnou sociální dávku... Pro účely dávek pěstounské péče a nového pojetí odměny pěstouna a příspěvku při pěstounské péči je třeba stanovit definici zprostředkované a nezprostředkované pěstounské péče. Byla zvolena úprava § 47a odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, kde se vyjmenovává, že zprostředkovanou pěstounskou péčí je osobní péče poskytovaná osobou pečující (dle definice v § 2a), pokud došlo ke zprostředkování pěstounské péče dítěti ze strany krajského úřadu tzv. oznámením o vhodnosti podle § 24 odstavce 2 písm. a) a odstavce 3 zákona o SPOD a pěstounská péče na přechodnou dobu. Rovněž pak by se jako zprostředkovaná pěstounská péče považovala péče poskytovaná dítěti svěřenému do ní po předchozím svěření jeho sourozence do zprostředkované pěstounské péče téže osoby pečující (tedy svěření prvního sourozence bylo zprostředkováno krajským úřadem a v případě druhého či dalšího sourozence již takové zprostředkování není třeba a je možné se obrátit s návrhem na svěření sourozence do pěstounské péče přímo na soud jako osoba blízká). Jako nezprostředkovaná pěstounská péče se považuje péče v ostatních případech.“ (citováno z odůvodnění pozměňovacího návrhu poslanců Aleše Juchelky a Petra Dolínka č. 7672 ke sněmovnímu tisku č. 911 v 8. volebním období Poslanecké sněmovny).

18. Původní záměr zákonodárce sledovaný přijatou novelizací zjevně byl vyřešit postavení pěstounů v příbuzenském poměru, nesplňujících podmínky pro vznik odměny pěstouna. Nicméně, přijaté ustanovení za kritérium rozhodné pro vznik nároku na odměnu pěstouna a novou dávku příspěvek při pěstounské péči, nereflktuje otázku příbuzenského vztahu či naplnění podmínek osoby blízké. Rozhodujícím se stal pouze proces, který ke vzniku pěstounské péče vedl. Z tohoto hlediska žalobkyně zcela naplnila podmínky péče nezprostředkované. Úřad práce a žalovaný proto argument žalobkyně, že poskytuje péči dětem cizím, které nadto jsou komplikovaně umístitelné do pěstounské péče, zohlednit nemohli.
19. Krajský soud rozumí žalobkyni, že tento závěr vnímá úkorně, neboť ke změně její sociální situace skutečně došlo. Nově přijatá úprava však není diskriminační, neboť zde není žádný diskriminující důvod pro vznik dávky příspěvku při pěstounské péči, a není ani protiústavní, když zde není žádné ústavou zaručené právo, se kterým by byla v kolizi; konečně, protiústavností nové úpravy žalobkyně ani neargumentuje.
20. Krajský soud dále považuje za podstatné zdůraznit, že předmětem nynějšího jeho přezkumu je rozhodnutí ve věci žádosti žalobkyně o příspěvek při pěstounské péči, které úřad práce vyhověl. I v případě jejího úspěchu s žalobní argumentací by výsledkem rozsudku bylo zrušení napadeného rozhodnutí, popř. i rozhodnutí prvostupňového, čímž by nastala situace, kdy o žádosti žalobkyně o příspěvek nebylo rozhodnuto, a v konečném důsledku by tato žádost byla zamítnuta. Což by ovšem situaci žalobkyně nijak nezlepšilo. Naopak by se ocitla bez příspěvku při pěstounské péči i bez odměny pěstouna. Krajský soud totiž nemůže „přehodnotit“ žalobkyninu žádost o příspěvek na žádost o odměnu pěstouna a odměnu pěstouna přiznat, i kdyby pro vznik nároku na ni byly splněny podmínky, neboť k tomu nemá pravomoc.

21. Krajský soud pouze obiter dictum poukazuje na znění přechodných ustanovení zákona č. 363/2021 Sb., konkrétně čl. II. bod 11 a 9, a dává ke zvážení žalovanému, zda skutečně došlo k zániku nároku žalobkyně na odměnu pěstouna podle § 47i odst. 1 první věty zákona OSPOD; v případě negativní odpovědi na tuto otázku ke zvážení využití prostředků instančního dozoru. Protože však předmětem tohoto soudního přezkumu není posouzení zániku nároku na odměnu pěstouna, ale posouzení rozhodnutí o odvolání proti přiznání příspěvku při pěstounské péči, k otázce zániku či trvání nároku žalobkyně na odměnu pěstouna se krajský soud nemůže nijak vyjádřit.
22. Vzhledem k tomu, že v řízení byl plně procesně úspěšný žalovaný, který podle § 60 odst. 2 s. ř. s. nemá právo na náhradu nákladů řízení, soud žádnému z účastníků náhradu nákladů řízení nepřiznal. Osoba zúčastněná na řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení podle § 60 odst. 5 s. ř. s., neboť jí soud žádnou povinnost v řízení neuložil.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku je **možno** podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů od jeho doručení k Nejvyššímu správnímu soudu v Brně.

Ostrava, 8. února 2023

JUDr. Zora Šmolková
samosoudkyně